

Crna Gora
Zavod za socijalnu i dječju zaštitu

IZVJEŠTAJ
O RADU CENTARA ZA SOCIJALNI RAD
ZA 2017. GODINU

Podgorica
april 2018. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
Reforma centara za socijalni rad	5
Normativni okvir	7
Metodološki okvir	8
Ljudski resursi u centrima za socijalni rad.....	9
Stručno usavršavanje zaposlenih.....	13
Korisnici prava i usluga socijalne i dječje zaštite	15
Materijalna davanja	18
Postupci zaštite djece i mladih	25
Postupci zaštite odraslih i starih	34
Zaključci	39

Uvod

Predmet ovog izvještaja je rad centara za socijalni rad u Crnoj Gori za 2017. godinu. U okviru izvještaja prikazano je nekoliko aspekata funkcionisanja centara za socijalni rad i to: kapaciteti centara u pogledu kadrovskih potencijala koje posjeduju, broj korisnika različitih prava koja se ostvaruju posredstvom centara za socijalni rad, broj korisnika usluga koje se pružaju u samim centrima, broj korisnika usluga na koje su korisnici upućeni, kao i druge aktivnosti koje su u nadležnosti centara za socijalni rad.

Pored prezentovanja rada centara za socijalni rad, ovaj izvještaj će pružiti važne informacije koje mogu poslužiti sagledavanju i ocjeni efekata reforme, ispunjenosti pojedinih standarda, kao i definisanju prioriteta u pogledu unapređenja rada u centrima.

Izvještaj o radu centara za socijalni rad odnosi se na period od 01. januara do 31. decembra 2017. godine, ali sadrži i podatke iz prethodnih godina kako bi se pojave poredile u određenim vremenskim intervalima i različitim kontekstima.

U uvodnom dijelu izvještaja prikazane su osnovne informacije o reformi, normativnom okviru kojim se uređuje djelatnost centara za socijalni rad i metodološkom okviru u procesu prikupljanja podataka. Pored uvodnog dijela, izvještaj sadrži pet osnovnih cjelina. Prva cjelina obuhvata prikaz ljudskih resursa u centrima za socijalni rad: broj zaposlenih, broj i strukturu stručnih radnika, stručnih saradnika i saradnika; prikaz zastupljenosti različitih obrazovnih profila i usklađenost sa postavljenim standardima; prikaz identifikovanih potreba za različitim obukama. U okviru druge cjeline prikazana je struktura korisnika prava i usluga koje se pružaju u centrima za socijalni rad, kao i zastupljenost određenih korisničkih grupa. Treća cjelina obuhvata prikaz svih materijalnih davanja koja su ostvarena posredstvom centara za socijalni rad tokom prethodne godine. Četvrta i peta cjelina obuhvataju podatke o zaštiti djece i mladih, odnosno odraslih i starih i to informacije o korišćenju različitih usluga socijalne i dječje zaštite, postupcima porodično-pravne zaštite, kao i postupcima zaštite od porodičnog i vanporodičnog nasilja.

Osnov za sačinjavanje izvještaja su podaci koji su dobijeni od centara za socijalni rad. Pored toga, za potrebe sačinjavanja ovog izvještaja razmatrani su relevantni propisi, analize, izvještaji kao i podaci dobijeni iz drugih institucija i organizacija. Prilikom izrade

izvještaja nisu uzeti u obzir pojedinačni izvještaji centara za socijalni rad jer sistem izvještavanja nije ujednačen. Izvještaji centara se međusobno razlikuju po formi, kriterijumima i indikatorima po kojima izvještavaju, pa podatke nije moguće sintetizovati.

Reforma centara za socijalni rad

Razvoj socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori odvija se putem reformskih procesa koji se oslanjaju na međunarodne i evropske ciljeve opšteg ekonomskog i socijalnog razvoja društva, smanjenje siromaštva i obezbeđenje kvalitetnije zaštite ranjivih društvenih grupa. Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, sistem socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori postavljen je na značajno drugačiji način od prethodnog. Novim zakonskim rješenjima se stvaraju uslovi za kontinuiranu i blagovremenu socijalnu zaštitu građana zasnovanu na principima participacije, pluralizma pružalaca usluga (ravnopravan tretman državnih i nedržavnih pružalaca usluga), razvoja partnerstva, decentralizacije i pomjeranju težišta ka vaninstitucionalnoj zaštiti.

Socijalna zaštita je danas usmjerena na poboljšanje statusa građana na ličnom, porodičnom i širem socijalnom planu, jačanjem društvene kohezije i njegovanjem nezavisnosti i sposobnosti ljudi da pomognu sami sebi. Uvedena je sistemsko-ekološka perspektiva koja je široko prihvaćena jer nudi plodan koncept za objašnjenje raznovrsnih problema sa kojima se klijenti suočavaju, kao i kreiranje interventnih pristupa. Fokus se sa individualne patologije pomjerio na sagledavanje šireg konteksta međuzavisnosti čovjeka i njegovog okruženja.

Reforma je omogućila promjenu sistema koji je ranije održavao pasivan položaj korisnika, u kome nije postojala mreža razvijenih socijalnih usluga, niti uključivanje nevladinog sektora u njihovo obezbjeđivanje i u kome je sistem javnih socijalno-zaštitnih ustanova bio izrazito centralizovan, neelastičan, i nedovoljno ekonomičan i efikasan i nije bio u mogućnosti da izađe u susret savremenim zahtjevima za obezbeđivanje kvalitetnih socijalnih usluga građanima, koje su bazirane na pravima i učešću korisnika u svim postupcima koji se njih tiču.

Ključna oblast reforme sistema socijalne i dječje zaštite je unapređenje rada centara za socijalni rad. Proces reforme podrazumijevao je kompletnu reorganizaciju centara u kojima je, pored strukturalnih, došlo i do promjena u metodologiji rada. Najznačajnija promjena odnosi se na primjenu novog pristupa i načina rada sa korisnicima kroz uvođenje koncepta vođenja slučaja koji zamjenjuje nekadašnji rad u okviru stručnih timova. Takođe,

uveden je i sistem supervizije koji obezbjeđuje da se zadaci iz djelatnosti centara obavljaju kroz profesionalnu podršku i učenje. Sveobuhvatne promjene zahtijevale su prilagođavanje profesionalaca novim zahtjevima rada ali i dodatno stručno usavršavanje, odnosno unapređenje njihovih znanja i vještina.

Cjelokupan razvoj sistema socijalne i dječje zaštite je kontinuiran i konzistentan proces koji zahtijeva monitoring, evaluaciju i primjenu različitih mjera za njegovo unapređenje a sve u cilju kvalitetnijeg pružanja usluga korisnicima. U skladu sa tim aktivnosti Zavoda usmjerene su na analizu funkcionisanja cjelokupne djelatnosti i efekata sistema socijalne i dječje zaštite, praćenje kvaliteta stručnog rada i kreiranja preporuka za njegovo unapređenje.

U okviru prethodnih aktivnosti Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu identifikovani su sljedeći prioriteti u pogledu unapređenja funkcionisanja centara za socijalni rad:

- analiza ispunjenosti standarda i izrada normativa za centre za socijalni rad;
- analiza opterećenja radnika i unapređenje upravljanja obimom posla (unapređenje menadžmenta centara za socijalni rad);
- unapređenje saradnje između centara za socijalni rad u cilju povećanja kvaliteta usluga za korisnike;
- unapređenje procesa supervizije i razvoj programa za prevenciju i intervenciju u odnosu na profesionalno izgaranje.

Navedene ključne tačke u kojima je definisana potreba za unapređenjem funkcionisanja centara za socijalni rad identifikovane su kroz organizaciju fokus grupa, supervizijskih sastanaka, okruglih stolova i analiza i biće osnov budućeg djelovanja u pravcu razvoja sistema kvaliteta. Izvještaj o radu centara za socijalni rad je jedan od izvještaja koji priprema i publikuje Zavod za socijalnu i dječju zaštitu u skladu sa zakonskim odredbama i poslovima koji su mu povjereni u domenu analize i praćenja rada ustanova socijalne i dječje zaštite.

Normativni okvir

Najznačajniji normativni akti kojima se uređuju djelatnost, odgovornost i principi rada centara za socijalni rad su: Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Porodični zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku i Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centra za socijalni rad.

Prema Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti, u okviru svojih javnih ovlaštenja, Centar za socijalni rad obavlja sledeće grupe poslova:

- 1) obavlja procjenu stanja, potreba, snaga i rizika korisnika i drugih lica značajnih za korisnika; procjenu podobnosti staraoca, hranitelja i usvojioca; izradu i praćenje individualnih planova usluga;
- 2) rješava u prvom stepenu o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite;
- 3) preduzima mjere, pokreće i učestvuje u sudskim i drugim postupcima;
- 4) vodi evidencije i stara se o čuvanju dokumentacije korisnika;
- 5) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Pored navedenih poslova, Centar za socijalni rad pokreće, razvija i učestvuje u realizaciji strategija, planova i programa koji doprinose zadovoljavanju potreba građana i saraduje sa organima državne uprave, opštine i drugim organizacijama u oblasti socijalne i dječje zaštite na teritoriji opštine za koju je osnovan.

Porodičnim zakonom definisano je da centar za socijalni rad vrši poslove starateljstva, te da je nadležan za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa.

Centar za socijalni rad, odnosno organ starateljstva, dužan je da roditeljima pruža odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, uključujući pokretanje postupka za ograničenje i lišenje roditeljskog prava i preduzimanje raznovrsnih mjera starateljske zaštite za djecu i odrasla lica lišena poslovne sposobnosti.

Pravilnikom o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centra za socijalni rad definisano je da cenar obavlja djelatnost, po pravilu, u okviru službi. Službe se obrazuju prema vrsti, složenosti, prirodi i međusobnoj povezanosti poslova u Centru.

U Centru se mogu obrazovati službe, za:

- 1) djecu i mlade;
- 2) odrasla i stara lica;
- 3) materijalna davanja i pravne poslove; i
- 4) finansijsko-administrativne i tehničke poslove.

U Centru se mogu, zavisno od broja i strukture zaposlenih, organizovati i druge službe.

Crna Gora je pokrivena mrežom od 13 centara za socijalni rad, od čega je 8 centara osnovano za teritorije više opština i u okviru kojih su, u skladu sa Pravilnikom o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centra za socijalni rad, za svaku od opština organizovane područne jedinice.

Metodološki okvir

Sintetizovani izvještaj o radu centara za socijalni rad je jedan od izvještaja koji, u skladu sa zakonskim odredbama, sačinjava i publikuje Zavod za socijalnu i dječju zaštitu.

Cilj izvještavanja je informisanje nadležnih institucija, kao i stručne i šire javnosti o stanju u oblasti zaštite korisnika usluga centara za socijalni rad u Crnoj Gori.

Za potrebe ovog izvještaja razmatrani su relevantni propisi, analize, kao i podaci raspoloživi u Zavodu za socijalnu i dječju zaštitu, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i UNICEF-u.

U svrhu prikupljanja podataka, kreirani su odgovarajući instrumenti, a na osnovu indikatora socijalne i dječje zaštite koje su identifikovali zaposleni u Zavodu, u saradnji sa drugim relevantnim akterima: predstavnicima Ministarstva rada i socijalnog staranja, Uprave za inspekcijske poslove, Fakulteta političkih nauka i drugima.

U procesu prikupljanja podataka uočene su brojne nepravilnosti koje proizilaze iz toga što u centrima i dalje ne postoji ujednačena metodologija vođenja evidencije i

izvještavanja. Iz informacionog sistema socijalnog staranja moguće je dobiti podatke o materijalnim davanjima, ali za većinu postupaka u oblasti vođenja slučaja podaci su još uvijek nedostupni, a postojeći nisu pouzdani. Dakle, pored toga što se informacije o svakom korisniku unose u informacioni sistem, potrebno je paralelno voditi evidenciju o korisnicima, a takođe, neophodno je da se način vođenja evidencije ujednači za sve centre za socijalni rad.

Ljudski resursi u centrima za socijalni rad

Poslovi koji se obavljaju u centrima za socijalni rad su poslovi socijalnog rada, upravno-pravni poslovi, poslovi planiranja i razvoja, finansijsko-administrativni, tehnički i pomoćni poslovi. Stručni poslovi grupisani su kao osnovni stručni poslovi, specijalizovani stručni poslovi, supervizijski poslovi, pravni poslovi i poslovi planiranja i razvoja.

Prema podacima dobijenim od centara za socijalni rad, na dan 31.12.2017. godine, u centrima je angažovano ukupno 445 izvršilaca od kojih je 81,80% u radnom odnosu na neodređeno vrijeme. Tokom 2017. godine, na određeno vrijeme je angažovano ukupno 15 radnika, za obavljanje privremenih i povremenih poslova angažovana su 4 radnika, a po ugovoru o djelu 64, od čega je većina finansirana iz projektnih sredstava - njih 62. Tokom prethodne godine u centrima nisu bili angažovani volonteri i pripravnici.

Tabela br. 1: Status zaposlenih i ostalih angažovanih izvršilaca i izvori finansiranja

Status zaposlenih i ostalih angažovanih izvršilaca	Budžet Crne Gore	Projektna sredstva	Ukupno
Radni odnos zasnovan na neodređeno vrijeme	364	0	364
Radni odnos zasnovan na određeno vrijeme	15	0	15
Angazovanje na obavljanju privremenih i povremenih poslova	4	0	4
Angazovanje po osnovu ugovora o djelu	2	62	64
Pripravnici	0	0	0
Volonteri	0	0	0
UKUPNO	385	62	445

Pojava sve složenijih socijalnih problema zahtjeva različite i individualizovane oblike socijalne podrške i brige. Pored programa koje obezbjeđuje država, sve značajniji postaju doprinosi drugih društvenih aktera kao što su organizacije civilnog društva, ali i pojedinci koji su spremni da kroz rad za opšte dobro doprinose praksi socijalnog rada.

Poslednjih nekoliko godina, zbog sve većih zahtjeva koji se postavljaju pred stručne radnike centara, postoji potreba za dodatnom podrškom i za integrisanje volonterizma u socijalni rad. Kako se može vidjeti iz podataka koje su nam dostavili centri, volonteri nisu bili angažovani ni u jednom centru u periodu za koji su podaci traženi. To naravno ne znači da volonterizam nije prisutan, ali ukazuje na njegovu nedovoljnu razvijenost i potrebu da se u centrima za socijalni rad definišu potrebe i izrade programi uključivanja volontera.

Prema čl. 123 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti „stručni radnici su socijalni radnik, psiholog, pedagog, andragog, specijalni pedagog, pravnik, sociolog, defektolog, specijalni edukator, rehabilitator i doktor medicine.“

U narednoj tabeli prikazani su podaci o broju stručnih radnika prema obrazovnom profilu. U centrima za socijalni rad je angažovano ukupno 228 stručnih radnika, od kojih su 44,29% socijalni radnici. Pravnici čine 22,36% ukupnog broja stručnih radnika, psiholozi 13,59%, pedagozi 6,14%, sociolozi 10,08%, specijalni pedagozi 2,19%. Prema Pravilniku o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centra za socijalni rad, Centar treba da ima najmanje 50% socijalnih radnika od ukupnog broja stručnih radnika. Ovaj kriterijum ispunjen je u CSR Podgorica, gdje je zaposleno 35 socijalnih radnika (57,37%), u CSR Kotor, Tivat i Budva, gdje je zaposleno 10 socijalnih radnika (52,63%) i u CSR Rožaje, gdje je zaposleno 6 socijalnih radnika (54,54%). Ovdje treba uzeti u obzir i činjenicu da je određeni broj stručnih radnika angažovan na određeno vrijeme (8 socijalnih radnika, 2 psihologa, po jedan pedagog i pravnik) ili po ugovoru o obavljanju privremenih i povremenih poslova (jedan pedagog).

Tabela br. 2: Stručni profil stručnih radnika

Stručni profil stručnih radnika	broj
Socijalni radnik	101
Psiholog	31
Pedagog	14
Andragog	1

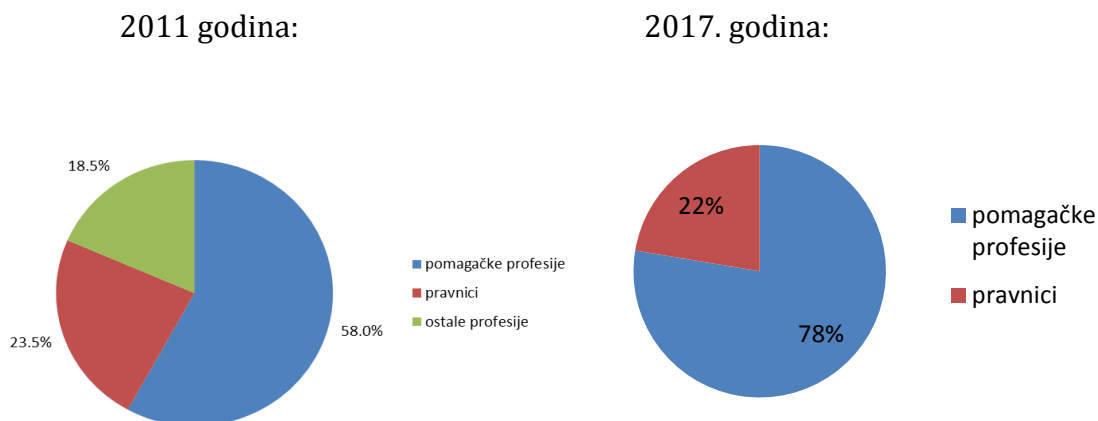
Specijalni pedagog	5
Pravnik	51
Sociolog	23
Defektolog	2
Ukupno	228

Ipak, na osnovu dobijenih podataka može se zaključiti da je struktura zaposlenih u centrima za socijalni rad značajno poboljšana u odnosu na 2011. godine kada je izvršena analiza rada centara za socijalni rad (Žegarac, 2011). Tadašnji nalazi su pokazali da su od 290 zaposlenih, 55,9% stručni radnici, 44,1% administrativni i tehnički radnici. Udio pomagačkih profesija, odnosno stručnih radnika koji su edukovani za neposredan rad sa korisnicima u odnosu na ostale zaposlene je u prosjeku bio 32,4% zaposlenih, ili 1:3, odnosno od tri zaposlena radnika jedan je bio edukovan u pomagačkim profesijama.

Prema aktuelnom stanju, trenutno je u centrima za socijalni rad zaposleno ukupno 445 radnika od kojih su 228 stručni radnici (51,23%). Ovdje je važno napomenuti da je određeni broj centara za socijalni rad razvio različite socijalne usluge, te da su kao pružaoci usluga angažovani saradnici koji su uvršteni u prethodno navedene brojke. Ukoliko bi se isključivo razmatrali zaposleni u centrima, udio stručnih radnika bio bi značajno veći. Od ukupnog broja stručnih radnika, 51 su pravници, dok ostali zaposleni pripadaju profesijama koje podrazumijevaju osposobljenost za neposredan rad sa korisnicima usluga socijalne i dječje zaštite (177 stručnih radnika, odnosno 77,63%).

Razlike u strukturi stručnih radnika u centrima najbolje se mogu uočiti u grafičkim prikazima koji slijede:

Slika 1: Struktura stručnih radnika prema grupama profesija iz 2011. i 2017. godine

U centrima za socijalni rad angažovano je ukupno 25 stručnih saradnika od kojih je najveći broj ekonomista (64%), zatim stručnih saradnika koji su završili studije iz oblasti menadžmenta (24%). Dobijeni podaci o broju saradnika i ostalih angažovanih nisu sasvim pouzdani. Naime, uvidom u podatke utvrđeno je da je određeni broj centara u ovu kategoriju zaposlenih uvrstio i saradnike koji su angažovani na poslovima pružanja usluge pomoć u kući, dok su drugi centri bili rukovođeni drugačijim kriterijumima, odnosno, nisu dostavili podatke o angažovanim saradnicima.

Prema čl. 123 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti „stručni saradnici su lica druge struke, sa visokim obrazovanjem, koji obavljaju poslove kod pružaoca usluga.” Kada je stručni profil stručnih saradnika u pitanju, može se zaključiti da je najveći broj stručnih saradnika iz oblasti ekonomskih nauka (tabela br. 3), što je očekivano s obzirom da ovaj stručni profil zastupljen ali i neophodan u dijelu administrativno finansijskih poslova.

Tabela br. 3: Stručni profil stručnih saradnika

Stručni profil stručnih saradnika	Ukupno
Ekonomisti	16
Inženjeri	2
Menadžeri	6
Spec. francuskog jezika i književnosti	1
Ukupno	25

Takođe, među stručnim saradnicima zastupljeni su menadžeri (6) i inženjeri (2), kao i jedan profesor francuskog jezika i književnosti.

Prema čl. 123a Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti „saradnici su lica sa srednjim obrazovanjem, koji obavljaju poslove kod pružaoca usluge.“ Podaci o broju i strukturi saradnika i drugih angažovanih u centrima za socijalni rad prikazani su u narednoj tabeli.

Tabela br. 4: *Stepen obrazovanja saradnika*

Stepen obrazovanja saradnika i drugih	Ukupno
Osnovna škola	15
Srednja škola	146
Viša škola	6
Ukupno	167

Na dan 31.12.2017. godine, ukupan broj saradnika u centrima za socijalni rad je 167, od čega je najveći broj njih sa završenom srednjom školom (146), a najmanji broj onih sa višom školom (6).

Podaci koji su prikazani govore u prilog činjenici da je struktura zaposlenih u centrima za socijalni rad značajno povoljnija u odnosu na period prije početka sprovođenja reforme. U većini centara za socijalni rad ispoštovani su standardi koji se odnose na strukturu stručnih radnika, a broj stručnjaka koji su osposobljeni za neposredan rad sa korisnicima značajno je povećan.

Stručno usavršavanje zaposlenih

Zavod je kontinuirano, tokom 2017. godine, organizovao obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike u socijalnoj i dječjoj zaštiti. Obukama je obuhvaćeno 149 stručnih radnika iz centara za socijalni rad.

Realizovane su sledeće obuke:

1. „Unapređenje kvaliteta inkluzivnog obrazovanja“, jednodnevna radionica organizovana u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, namijenjena stručnim radnicima iz centara za socijalni rad. Radionica je održana u Podgorici, a prisustovalo je 18 stručnih radnika iz centara za socijalni rad.

2. „Prevenција nasilja u školama“, pet jednodnevnih radionica, održanih u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, namijenjenih stručnim radnicima iz centara za socijalni rad i stručnih službi osnovnih škola. Dvije radionice su održane u Podgorici, a po jedna u Nikšiću, Bijelom Polju i Baru, sa ukupno 151 učesnikom.

3. „Obuka pravnika u centru za socijalni rad“, dvodnevna obuka, akreditovana u Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu Republike Srbije, organizovana je u dvije grupe, a prisustvovalo joj je 37 pravnika iz centara za socijalni rad.

4. „Primjena novog zakona o upravnom postupku u oblasti socijalne i dječje zaštite“, dvije dvodnevne obuke organizovane u saradnji sa Upravom za kadrove, u Podgorici i Bijelom Polju, kojima je prisustvovalo ukupno 52 učesnika.

5. „Participativno strateško planiranje u funkciji održivog razvoja zajednice, organizacija i usluga u oblasti socijalne zaštite.“ Ova trodnevna obuka je organizovana po akreditovnom programu Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu Srbije, a prisustvovalo joj je 20 učesnika.

6. „Obuka za obavljanje usluge pomoći u kući za stara lica“ je održana u Bijelom Polju za 34 saradnice koje će pružati ovu uslugu u opštinama: Berane, Pljevlja, Andrijevića, Bijelo Polje, Rožaje, Žabljak, Kolašin, Mojkovac, Plav, Gusinje, Cetinje i Tivat.

Većina stručnih radnika je tokom prethodnih godina prošla kroz osnovne programe obuka za rad u centrima za socijalni rad (obuka za vođenje slučaja, obuka za rad na materijalnim davanjima, obuka pravnika u CSR), a organizovane su i specijalizovane obuke (obuka za rad na poslovima hraniteljstva).

Kroz analizu kvalitativnih podataka dobijenih od centara za socijalni rad uočeno je da stručni radnici izražavaju potrebu za obukama iz sljedećih oblasti:

- rad sa žrtvama nasilja i rad u okviru multidisciplinarnih timova,
- rad sa djecom sa problemima u ponašanju,
- rad na poslovima hraniteljstva,
- program obuke za supervizore,
- prevladavanje stresa i sindrom sagorijevanja na poslu.

Potrebe za navedenim obukama ukazuju na problematiku sa kojom se stručni radnici najčešće susreću i koja im predstavlja najveći izazov u radu. Takođe, kao rezultat

prijema novih radnika, postoji potreba i za pohađanjem osnovnih programa obuke, prije svega onih koje se odnose na rad na poslovima vođenja slučaja.

Korisnici prava i usluga socijalne i dječje zaštite

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti definisano je da je socijalna i dječja zaštita djelatnost kojom se obezbjeđuju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju podršku, prevenciju i pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba. Socijalna i dječja zaštita ima za cilj unapređenje kvaliteta života i osnaživanje za samostalan i produktivan život pojedinca i porodice.

U ostvarivanju ciljeva socijalne i dječje zaštite, posebno se štite dvije grupe korisnika:

1) djeca i mladi

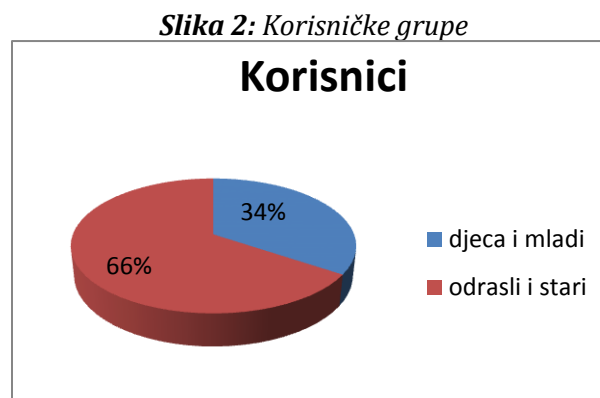
- U okviru kategorije maloljetnih korisnika posebno se štiti dijete koje je bez roditeljskog staranja; čiji roditelj nije u stanju da se o njemu stara; sa smetnjama i teškoćama u razvoju; sa problemima u ponašanju; koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva; žrtva trgovine ljudima; kojem roditelji nijesu saglasni oko načina vršenja roditeljskog prava; koje se zatekne van mjesta prebivališta bez nadzora roditelja, usvojioca ili staratelja; trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; samohrani roditelj sa djetetom bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

- U okviru kategorijae mladih lica posebno se štiti mlado lice koje je bilo dijete bez roditeljskog staranja; kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

2) odrasli i stari

- U okviru kategorije odraslih i starih, posebno se štiti lice koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i nasilja u porodici ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva; žrtva trgovine ljudima; koje je beskućnik; trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; samohrani roditelj sa djetetom bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Tokom 2017. godine, ukupan broj korisnika evidentiranih u centrima za socijalni rad je 84.448, od čega 34,39% čine djeca i mladi, dok 65,60% čine odrasli i stari korisnici.

Ukupan broj djece i mladih, korisnika prava i usluga socijalne i dječje zaštite bio je 29043, od čega je najveći procenat korisnika materijalnih davanja, čak 88,88%. Druga grupa po zastupljenosti u okviru kategorije djece i mladih su korisnici u sukobu sa zakonom (3%), zatim slijede djeca i mladi u hraniteljskim porodicama (1,36%), djeca i mladi čiji su roditelji u sporu o vršenju roditeljskog prava (1,34%) i djeca i mladi žrtve nasilja (1,28%).

Tabela br. 5: broj djece i mladih evidentiranih u CSR

Korisničke grupe djece i mladih	Broj	Procenat
Materijalna davanja	25814	88.88%
Smještaj u ustanovu	128	0.44%
Usluge neodložne intervencije	218	0.75%
Druge usluge (dnevni boravci, resursni centri)	184	0.63%
Broj djece i mladih u hraniteljskim porodicama	394	1.36%
Procjena roditeljske podobnosti	390	1.34%
Nadzor nad vršenjem roditeljskog prava	26	0.09%
Ograničenje roditeljskog prava	32	0.11%

Lišenje roditeljskog prava	16	0.06%
Upućivanje maloljetnog lica u ustanovu za vaspitanje i obrazovanje	13	0.04%
Produženje roditeljskog prava	8	0.03%
Starateljstvo	46	0.16%
Starateljstvo za posebne slučajeve	44	0.15%
Odobrenje CZSR o raspolaganju imovinom maloljetnog djeteta	237	0.82%
Usvojenje	7	0.02%
Evidentirani maloljetnici u sukobu sa zakonom	871	3.00%
Nasilje	371	1.28%
Broj slučajeva djece svjedoka nasilja	244	0.84%
Ukupno	29043	100%

Ukupan broj odraslih i starih, korisnika prava i usluga socijalne i dječje zaštite bio je 55405, od čega je takođe najveći procenat korisnika materijalnih davanja, čak 94,77%. Druga grupa po zastupljenosti u okviru kategorije odraslih i starih su korisnici usluga pomoći u kući i dnevnih boravaka za stare (2,29%), zatim odrasli i stari žrtve nasilja (1,22%) i korisnici koji su smješteni u ustanovu (0,97%).

Tabela br. 6: broj odraslih i starih evidentiranih u CSR

Korisničke grupe odraslih i starih	Broj odraslih	Procenat
Materijalna davanja	52509	94.77%
Smještaj u ustanovu	536	0.97%
Usluge neodložne intervencije	102	0.18%
Druge usluge (dnevni boravci, pomoć u kući)	1268	2.29%
Porodični smještaj	27	0.05%
Lišenje poslovne sposobnosti - djelimično	5	0.01%
Lišenje poslovne sposobnosti – potpuno	108	0.19%
Starateljstvo	95	0.17%
Starateljstvo-privremeni staraoc	44	0.08%
Starateljstvo za posebne slučajeve	26	0.05%
Odobrenje CZSR o raspolaganju imovinom štíćenika	8	0.01%
Porodično nasilje	677	1.22%
Ukupno	55405	100%

Uvid u zastupljenost korisničkih grupa u centrima za socijalni rad omogućava identifikovanje problematike sa kojom se stručni radnici centara u najvećoj mjeri suočavaju ali i u problematiku našeg društva u cjelini. U obje prikazane korisničke grupe, najzastupljeniji su korisnici koji ostvaruju pravo na materijalna davanja iz socijalne i dječje zaštite, dok su korisnici ostalih usluga koje pružaju centri za socijalni rad značajno manje

zastupljeni. Pored materijalno ugroženih korisnika, uočen je veći broj djece i mladih u sukobu sa zakonom, te visok nivo problema nasilja u kome su žrtve, kako djeca, tako i odrasli.

Materijalna davanja

Siromaštvo je višedimenzionalan fenomen i povezano je sa različitim aspektima kvaliteta života pojedinaca. U okviru ispunjavanja ciljeva socijalne i dječje zaštite, neophodno je pružanje pomoći pojedincima i porodicama koje se nalaze u stanju materijalne deprivacije.

Reforma sistema socijalne i dječje zaštite prije svega je bila usmjerena na uspostavljanje mehanizama koji garantuju adekvatan nivo socijalne zaštite, jednake mogućnosti za sve građane, zaštitu najranjivijih grupa, kao i razvijanje mehanizama zabrane socijalnog isključivanja i diskriminacije. Okosnicu reforme predstavlja uvođenje informacionog sistema socijalnog staranja koji je omogućio multisektorsko, lokalno i nacionalno umrežavanje u procesu ostvarivanja prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite.

Projekat „Socijalni karton-Informacioni sistem socijalnog staranja (SWIS)“ podržava: pravne, institucionalne/organizacione i upravljačke promjene u okviru centara za socijalni rad. Pored funkcionalnih uvedene su i tehnološke promjene: opremanje centara hardverom i uvođenju sofisticiranog informacionog sistema (SWIS) u centrima za socijalni rad koji zapravo osiguravaju sprovođenje tih reformi, djelotvornost i kvalitet u svom svakodnevnom radu.

Efikasnost materijalnih davanja se ogleda:

- 1) u kojoj mjeri ona obezbjeđuju egzistencijalni minimum korisnika koji zbog ograničenja i socijalnih barijera ne mogu sebi obezbijediti sredstva za život, niti im uža ili šira porodica može pomoći;
- 2) u kojoj mjeri su usmjerena na one korisnike koji ispunjavaju uslove za ostvarivanje prava;
- 3) stepenu informisanosti građana o njihovim pravima;
- 4) pojednostavljenih administrativnih procedura;

- 5) u postojanju baza podataka koje su umrežene sa ostalim sistemima;
- 6) u kojoj mjeri su materijalna davanja u funkciji prevazilaženja trenutno nepovoljne situacije u kojoj se našao korisnik ili njegova porodica.

Reformom sistema socijalne i dječje zaštite omogućeno je ispunjavanje uslova koji doprinose efikasnosti materijalnih davanja, a tome svjedoče različiti podaci, o čemu će biti više riječi u daljem tekstu.

U okviru ovog odjeljka biće prikazan broj korisnika svih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite, kao i određeni podaci koji omogućavaju potpuniji uvid u raspodjelu i trend materijalnih davanja od 2012. godine do danas.

Prema Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti osnovna materijalna davanja u socijalnoj zaštiti su:

- 1) materijalno obezbjeđenje;
- 2) lična invalidnina;
- 3) dodatak za njegu i pomoć;
- 4) zdravstvena zaštita;
- 5) troškovi sahrane;
- 6) jednokratna novčana pomoć;
- 7) naknada roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu.

U narednoj tabeli prikazani su podaci o materijalnim davanjima u socijalnoj zaštiti za 2017. godinu pojedinačno za sve centre za socijalni rad zajedno sa njihovim područnim jedinicama:

Tabela br. 7: Osnovna materijalna davanja u socijalnoj zaštiti

CSR/ OPŠTINA	Materijalno obezbjeđenje		Lična invalidnina	Dodatak za njegu i pomoć	Zdravstvena zaštita	Troškovi sahrane	Jednokratna novčana pomoć	Naknada roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu
	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika	Broj korisnika
Podgorica	1,981	6,492	675	3,793	63	8	54	538
Danilovgrad	177	484	73	378	30	1	8	60
Cetinje	209	618	95	531	147	11	188	67
Nikšić	1,433	4,467	284	1,792	398	54	483	234
Bar	660	2,131	229	1,180	92	65	280	181

Kotor	141	332	124	550	104	10	230	109
H. Novi	68	184	112	340	144	16	106	98
Berane	1,193	4,032	160	1,390	129	59	373	115
Plav	441	1,433	72	467	110	28	243	64
Rožaje	1,399	3,666	132	864	130	34	400	113
B. Polje	730	2,411	253	1,079	275	76	108	211
Mojkovac	361	901	84	624	58	23	136	73
Pljevlja	437	1,229	135	1,434	281	82	268	111
Ukupno	9.230	28.380	2.428	14.422	1.961	467	2.877	1.974

Na nivou Crne Gore, najveći broj korisnika ostvaruje pravo na dodatak za njegu i pomoć gdje je evidentirano 14.422 korisnika, zatim slijedi materijalno obezbjeđenje gdje je registrovano 9.230 porodica sa 28.380 članova. Broj korisnika jednokratne pomoći je 2.877, lične invalidnine 2.428, a broj korisnika naknade roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu bio je 1.974.

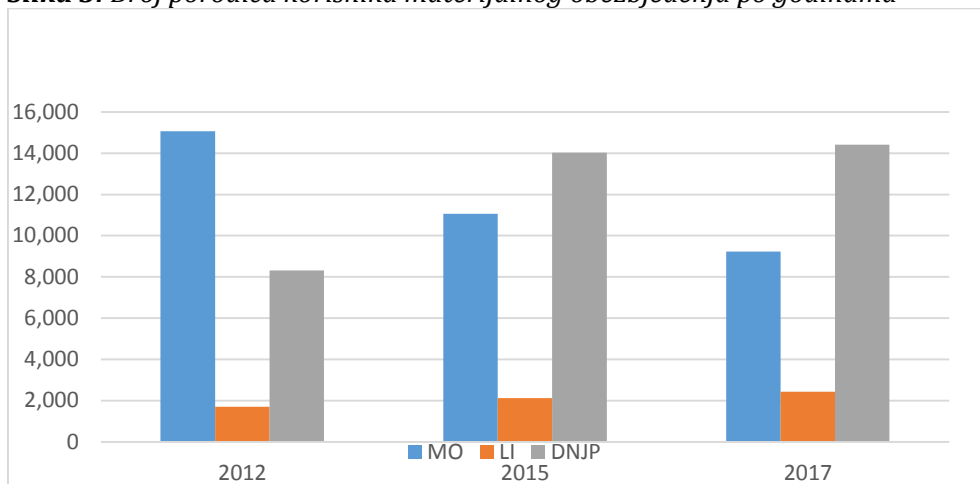
Najveći broj korisnika većine materijalnih davanja je zabilježen u centrima za socijalni rad Podgorica i Nikšić, što je i očekivano imajući u vidu broj stanovnika ovih opština. Najveći broj korisnika materijalnog obezbjeđenja zabilježen je u Podgorici je i to 1981 porodica sa 6492 člana, zatim broj korisnika lične invalidnine (675), dodatka za njegu i pomoć (3793) i naknade roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu (538). Uočljivo je da je u istoj opštini veoma mali broj korisnika zdravstvene zaštite, troškova sahrane i jednokratnih materijalnih pomoći. Izuzetno veliki broj porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja zabilježen je u sjevernim opštinama, prije svega Rožajama (1399) i Beranama (1193).

Prema podacima Ministarstva rada i socijalnog staranja, u decembru 2012. godine, pravo na materijalno obezbjeđenje porodice ostvarivalo je 15.065 porodica sa 45.600 članova; pravo na ličnu invalidninu ostvarivalo je 1.709 lica; pravo na njegu i pomoć ostvarivalo je 8.313 lica.

Tri godine kasnije, odnosno u decembru 2015. godine, pravo na materijalno obezbjeđenje porodice ostvarivalo je 11.059 porodica sa 34.903 članova; pravo na ličnu invalidninu ostvarivalo je 2.127 lica; pravo na njegu i pomoć ostvarivalo je 14.022 lica.

Podaci su radi lakše analize prikazani i grafički:

Slika 3: Broj porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja po godinama

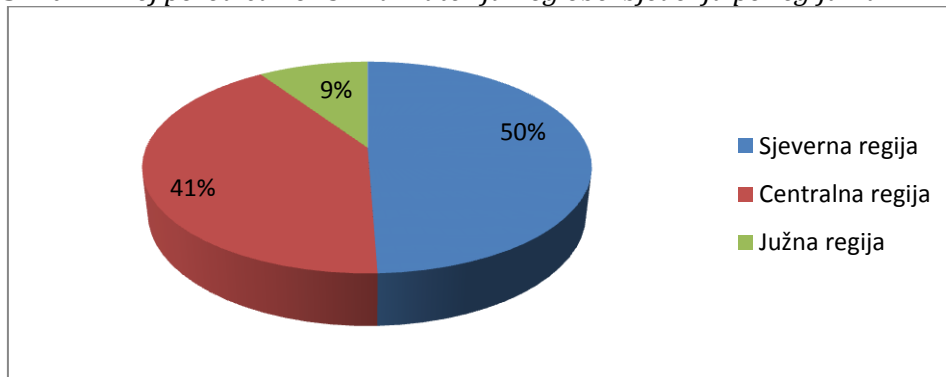
Broj porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja je 2015. godine značajno smanjen u odnosu na 2012. godinu, kada je u evidenciji centara za socijalni rad zabilježeno 5835 porodica manje. Trend smanjenja broja korisnika je nastavljen, tako da je u decembru 2017. godine zabilježeno 1829 porodica manje u odnosu na broj porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja koje su evidentirane u decembru 2015. godine. U periodu od 2012. do 2017. godine broj korisnika materijalnog obezbjeđenja smanjen je za 38,73%.

Navedeni podaci ukazuju da je ravizijom prava na materijalno obezbjeđenje broj korisnika značajno smanjen, dok je uvođenje informacionog sistema mogućnost greške usled djelovanja ljudskog faktora svelo na minimum.

Kada su u pitanju korisnici prava na ličnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć, situacija je drugačija, pa ja uočljivo povećanje broja korisnika ovih prava. U periodu od 2012. do 2017. godine broj korisnika lične invalidnine i prava na njegu i pomoć povećao se za 42,07%, odnosno 73,49%.

Na narednoj slici prikazan je procenat porodica koje su korisnici materijalnog obezbjeđenja po regijama. Najveći broj porodica korisnika ovog vida materijalne podrške pripada sjevernoj regiji koju čini polovina od ukupnog broja porodica na teritoriji Crne Gore (ukupno 4561 porodica, odnosno 13672 korisnika).

Slika 4: Broj porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja po regijama

Sjevernu slijedi centralna regija iz koje je 41% porodica korisnika materijalnog obezbjeđenja (3800 porodica, odnosno 12061 korisnik), a najmanji broj porodica je iz južne regije, koji čine svega 9% populacije (869 porodica, odnosno 2647 korisnika).

Broj podnijetih zahtjeva za materijalno obezbjeđenje tokom 2017. godine je 8614 od kojih je pozitivno riješeno 6562, a negativno 2678 zahtjeva.

Materijalna davanja u socijalnoj zaštiti obuhvataju i naknadu po osnovu rođenja troje ili više djece, a status korisnica ovog prava uređen je Zakonom o izvršenju odluke Ustavnog suda. Prema Zakonu, korisnice kojima je radi korišćenja tog prava njihovom voljom prestao radni odnos na neodređeno vrijeme, imaju pravo na mjesečnu naknadu čiji je iznos određen kriterijumima visine zarade koju su ostvarivale tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa.

Podaci o broju korisnica po opštinama, odnosno ustanovama socijalne i dječje zaštite posredstvom koje ostvaruju pravo, prikazan je u narednoj tabeli.

Tabela br. 8: Podaci o broju korisnica naknade po osnovu rođenja troje i više djece

Naziv ustanove za soc. i dječju zaštitu	Ukupan broj
CSR Bar	108
CSR Berane	83
CSR Bijelo Polje	155
CSR Cetinje	105
CSR Danilovgrad	85
CSR Herceg Novi	126
CSR Kotor	95

CSR Mojkovac	33
CSR Nikšić	195
CSR Plav	23
CSR Pljevlja	50
CSR Podgorica	592
CSR Rožaje	67
PJ Andrijevića	8
PJ Budva	82
PJ Golubovci	47
PJ Gusinje	6
PJ Kolašin	29
PJ Plužine	3
PJ Tivat	57
PJ Tuzi	27
PJ Ulcinj	45
PJ Šavnik	13
PJ Žabljak	26
UKUPNO	2060

Najveći broj korisnika naknade po osnovu rođenja troje ili više djece je zabilježen u centrima za socijalni rad za opštine Podgorica, Golubovci i Tuzi (666 korisnika) i za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik (211 korisnika). Najmanji broj korisnika ostvaruje pravo u opštinama Plav i Gusinje, gdje je na evidenciji 29 korisnika.

Pored osnovnih materijalnih davanja iz socijalne zaštite Zakonom su definisana i osnovna materijalna davanja iz dječje zaštite:

- 1) naknada za novorođeno dijete;
- 2) dodatak za djecu;
- 3) troškovi ishrane u predškolskim ustanovama;
- 4) pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama;
- 5) refundacija naknade zarade i naknada zarade za porodiljsko, odnosno roditeljsko odsustvo;
- 6) naknada po osnovu rođenja djeteta;
- 7) refundacija naknade zarade i naknada zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena.

U narednoj tabeli prikazani su podaci o broju korisnika osnovnih materijalnih davanja iz dječje zaštite za 2017. godinu:

Tabela br. 9: Osnovna materijalna davanja iz dječje zaštite

	Naknada za novorođeno dijete		Dodatak za djecu	Troškovi ishrane u predškolskim ustan.	Pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama	Refundacija naknade zarade i naknada zarade za porodijsko, odnosno roditeljsko odsustvo	Naknada po osnovu rođenja djeteta
	Br. nosilaca prava	Br. korisnika	Br. korisnika	Br. korisnika	Br. korisnika	Br. korisnika	Br. korisnika
Podgorica	209	217	3,454	229	165	831	1,150
Danilovgrad	11	11	148	20	13	22	92
Cetinje	154	158	166	40	42	11	77
Nikšić	702	702	2,123	1,927	19	105	412
Bar	683	683	872	99	20	1,013	569
Kotor	701	701	210	22	2	178	254
H. Novi	291	297	110	16	21	107	125
Berane	343	343	1,775	86	9	29	307
Plav	157	157	286	34	4	4	138
Rožaje	315	315	945	52	-	23	516
B. Polje	480	480	533	297	31	48	293
Mojkovac	134	136	231	299	3	122	90
Pljevlja	234	234	328	30	49	20	134
Ukupno	4414	4434	11181	3151	378	2513	4157

Tokom 2017. godine, najveći broj korisnika je ostvarilo pravo na dodatak za djecu, gdje je evidentiran 11181 korisnik. Naknadu za novorođeno dijete ostvarilo je 4434 korisnika, a naknadu po osnovu rođenja djeteta 4157 korisnika. Najmanje korisnika ostvaruje pravo na pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama.

Broj korisnika dodatka za djecu takođe je značajno smanjen u odnosu na prethodne godine. Prema izvještaju Ministarstva rada i socijalnog staranja, 2012. godine broj korisnika ovog prava bio je 45600, a 2015. godine 16423.

Na osnovu prikazanih podataka, ali i na osnovu drugih analiza koje su prevashodno bile usmjerene na utvrđivanje efiksanosti projekta „Socijalni karton“, nesumnjivo je da je riječ o ključnom reformskom projektu koji je omogućio optimalnu primjenu novih zakonskih i insitucionalnih rješenja, odnosno uspješno sprovođenje strukturne refome sistema socijalne zaštite. Podaci pokazuju da su revizijom svih prava ostvarene značajne budžetske uštede, ali istovremeno i unaprijeđen sistem zaštite prava različitih vulnerabilnih kategorija korisnika.

Postupci zaštite djece i mladih

Pristup u procesu zaštite djece u Crnoj Gori značajno je promijenjen u poslednjih deset godina, a Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti je definisano da se djeca mlađa od tri godine ne smještaju u instituciju. Navedena zakonska rješenja, edukacija stručnjaka, intenzivna nacionalna kapanja kao i brojni drugi faktori doprinijeli su tome da trenutno u institucijama ne borave djeca uzrasta od 0 do 3 godine.

Podaci o broju djece smještene u institucije prikazani su u narednoj tabeli:

Tabela br. 10: Broj djece i mladih smještenih u ustanove

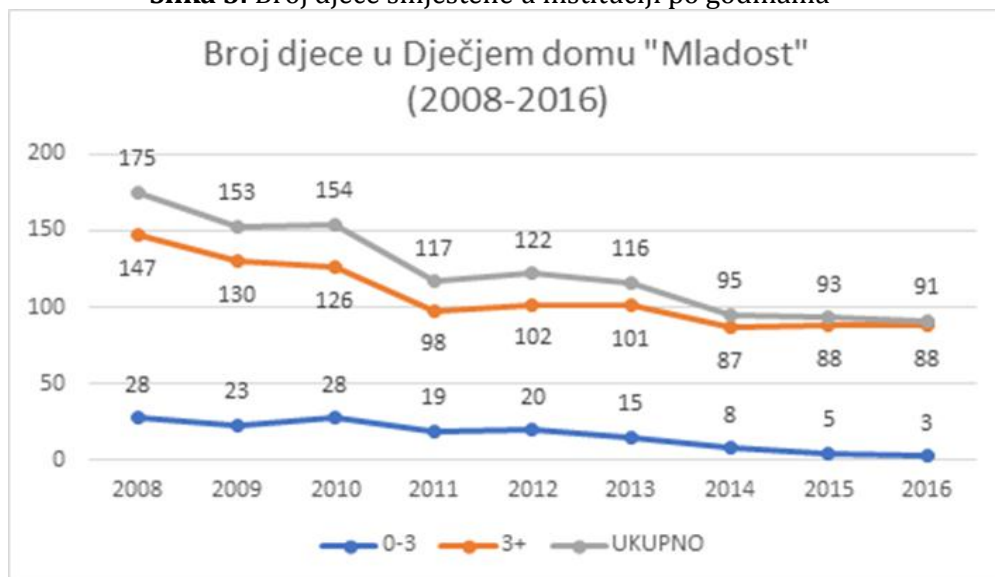
Ustanove socijalne i dječje zaštite	Broj korisnika	Pol		< 3 god.	3 – 18 god.	18 i više
		M	Ž			
Prihvatilište/sklonište (uključuje i djecu smještenu u prihvatilište u sklopu JU Centar "Ljubović")	14	11	3	-	14	-
Mala grupna zajednica	6	4	2	-	6	-
Dječji dom "Mladost" Bijela	85	49	36	-	81	4
Ustanove socijalne i dječje zaštite izvan CG	23	15	8	-	13	10
Resursni centri	4	3	1	-	4	-
Ukupno	132	82	50	0	118	14

U ustanove socijalne i dječje zaštite smješteno je ukupno 132 djece, od čega je 82 muškog i 50 djece ženskog pola. Kada je starosna struktura djece u pitanju, može se zaključiti da se institucionalni smještaj ne koristi za djecu mlađu od tri godine što

predstavlja značajan napredak u odnosu na prethoni period. Na institucionalnom smještaju najzastupljenija su djeca uzrasta od 3 do 18 godina. Najveći broj djece, njih 85, smješteno je u Dječji dom "Mladost" u Bijeloj, a zatim i u ustanovama socijalne i dječje zaštite izvan Crne Gore, gdje je prema evidenciji centara za socijalni rad smješteno 23 djece. U malu grupnu zajednicu smješteno je svega šestoro djece, što upućuje na potrebu razvoja ovog oblika usluge, posebno imajući u vidu da na teritoriji Crne Gore postoji samo jedan pružaoac ove usluge i to na teritoriji Bijelo Polje, a njegovi smještajni kapaciteti nisu dovoljni i ne mogu zadovoljiti potrebe djece kojoj je potreban ovakav oblik zaštite.

Broj djece smještene u Dječji dom "Mladost" je smanjen u odnosu na prethodne godine, a posebno u odnosu na period koji prethodi sprovođenju nacionalne kampanje o hraniteljstvu. Kampanja i brojne druge aktivnosti koje su preduzete, doprinijele su regrutovanju novih hraniteljskih porodica što je omogućilo da se smanji broj djece smještene u dom. Na narednom grafikonu su prikazani podaci o broju djece smještene u instituciju u periodu od 2008 do 2016. godine:

Slika 5: Broj djece smještene u instituciji po godinama

Podaci ukazuju na to da je od 2008. do 2016. godine broj djece smještene u domu smanjen za 48%, dok je broj djece uzrasta od 0 do 3 godine smanjen za čak 89,28%. Najznačajnije promjene desile su se u periodu između 2010. i 2011. (broj djece je sa 154

smanjen na 117), kao i u periodu nakon što je stupio na snagu novi Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti-2013. godine u domu je bilo smješteno 116 djece, dok je već 2014. godine broj smanjen na 95, a trend smanjivanja je nastavljen.

U procesu smještaja djece u hraniteljske porodice kao alternativnog vida zbrinjavanja djece bez adekvatnog roditeljskog staranja, centri za socijalni rad imaju dvostrugu ulogu: jedna je uloga organa starateljstva, a druga proizilazi iz obaveza koje stručni radnici imaju u odnosu na pružaoce usluge kao savjetnici za hraniteljstvo. Navedeni različiti aspekti zaštite nisu jasno razdvojeni kroz organizaciju poslova u okviru centra za socijalni rad, pri čemu se ne prepoznaju specifičnosti posla savjetnika za hraniteljstvo, što otežava rad na razvoju hraniteljstva i dovodi do sukoba interesa.

U narednom dijelu teksta biće prikazani podaci o broju djece smještene u hraniteljske porodice, kao i o broju i vrstama hraniteljskih porodica.

Na dan 31.12.2017. godine, 394 djece bilo je smješteno u 288 hraniteljskih porodica. Većina pripada uzrasnoj kategoriji od 3 do 18 godina (289), dok je najmanji broj djece uzrasta do tri godine (25).

Tabela br. 11: Broj djece smještene u hraniteljske porodice

Porodični smještaj-hraniteljstvo	broj	Pol		< 3 god.	3 - 18 god.	18 i više
		Muški	Ženski			
	394	194	200	25	289	80

Tokom 2017. godine u hraniteljske porodice je smješteno 77 djece što čini 19,54% od ukupnog broja djece na smještaju. Najveći broj djece smješten je u srodničke porodice i to njih 331, a 63 djece je smješteno u nesrodničke hraniteljske porodice. Srodničko hraniteljstvo zastupljeno je u 62,93% u okviru svih alternativnih oblika staranja o djeci, uključujući i institucionalni smještaj. Navedeni podatak govori o tome da je pravac u postupcima zaštite djece veoma povoljan u odnosu na utvrđene standarde i u odnosu na susjedne zemlje (u Srbiji, na primjer, srodničko hraniteljstvo zastupljeno je svega 12% u odnosu na sve oblike alternativne brige).

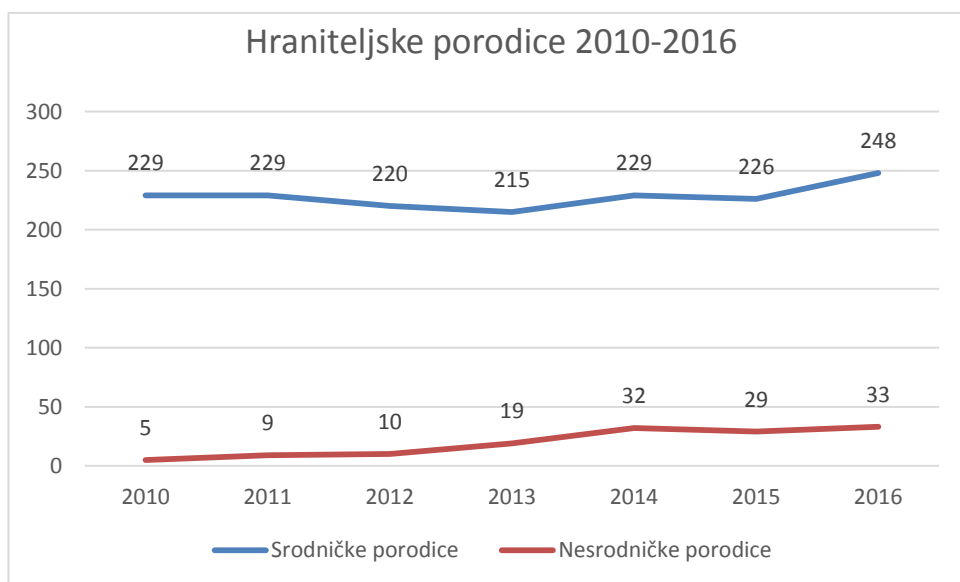
Kada su vrste hraniteljstva u pitanju, 385 djece se nalazi na standardnom smještaju, šestoro djece je na smještaju uz intenzivnu podršku i samo troje na urgentnom smještaju. Ovi podaci ukazuju na potrebu za daljim razvojem hraniteljstva, posebno njegovih specifičnih oblika kao što je hraniteljstvo uz intenzivnu podršku i urgentno hraniteljstvo.

Prema podacima dobijenim od Ministarstva rada i socijalnog staranja, tokom 2017. godine, sedam hraniteljskih porodica je ocijenjeno podobnim ali nisu imali djecu na smještaju, dok su četiri hraniteljske porodice bile u postupku sticanja podobnosti.

Srodničko hraniteljstvo je dio tradicije u Crnoj Gori i ovom obliku hraniteljstva se daje prednost jer djeci pruža stabilnost, kontinuitet odnosa, stabilnost socijalne sredine i načina života. Ipak, smještaj u srodničku porodicu često nije moguć, ili je zbog određenih drugih okolnosti dijete potrebno smjestiti u nesrodničku hraniteljsku porodicu što je uslovalo potrebu za razvojem različitih nesrodničkih oblika hraniteljstva. U tom cilju, održane su specijalizovane obuke stručnih radnika centara za socijalni rad, nakon čega je sprovedena nacionalna kampanja posvećena hraniteljstvu. To je dovelo do značajnog porasta broja hraniteljskih porodica i smanjenja broja djece smještene u institucije.

Narednim grafikonom prikazan je broj hraniteljskih porodica za period od 2010. do 2016. godine:

Slika 6: Broj hraniteljskih porodica

Na osnovu podataka se može zaključiti da je broj nesrodničkih hraniteljskih porodica registrovanih u 2016. godini šest puta veći u odnosu na 2010. godinu. Najveći porast desio se u periodu između kraja 2012. i kraja 2014. godine, a to je period u kome se sprovodila nacionalna kampanja. Nakon toga, nije zabilježen porast broja porodica koje su ocijenjene kao podobne za pružanje ove usluge.

Pregled podataka o standardnom hraniteljstvu govori u prilog činjenici da je tokom vremena ovaj oblik zaštite postao dominantan u odnosu na institucionalne oblike zaštite. To ukazuje da je politika i praksa zaštite djece u Crnoj Gori orijentisana ka traženju najmanje restriktivnih rješenja, odnosno da je usmjerena ka obezbjeđivanju porodičnog okruženja djeci koja iz nekog razloga ne mogu da odrastaju u svojim porodicama. Ipak, navedeni podaci ukazuju i na potrebu razvoja programa intenzivne podrške biološkoj porodici jer standardno hraniteljstvo često, umjesto kratkoročnog, postaje trajni životni aranžman djece.

Posljednjih godina intenzivno se radilo i na razvijanju usluga dnevnog boravka za djecu sa smetnjama u razvoju, tako da danas na nivou Crne Gore funkcioniše 13 dnevnih centara koji pružaju ovu vrstu usluga.

Tabela br. 12: Broj djece i mladih korisnika drugih usluga

Usluge	Ukupan broj korisnika	Pol	
		Muški	Ženski
Dnevni boravak - dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju	180	112	68

Usluga dnevnog boravka se koristi na osnovu rješenja koje donosi nadležni centar za socijalni rad, a u skladu sa individualnim planom usluga. Kroz dosadašnje analize utvrđeno je da su dnevni centri donijeli brojne benefite za korisnike i njihove porodice, a njihova prednost je što omogućavaju pružanje većeg broja usluga na jednom mjestu. Ukupan broj djece koja su koristila uslugu dnevnog boravka tokom 2017. godine je 180, od čega je 112 djevojčica i 68 dječaka.

Centri za socijalni rad dužni su da 24 časa dnevno obezbjeđuju usluge neodložne intervencije koje se pružaju radi osiguranja bezbjednosti u situacijama koje ugrožavaju

život, zdravlje i razvoj korisnika. Tokom 2017. godine, u centrima za socijalni rad evidentirano je 218 slučajeva djece i mladih kojima je pružena usluga neodložne intervencije.

U narednoj tabeli prikazani su podaci o postupcima porodično pravne zaštite djece i mladih koji su pokrenuti tokom 2017. godine.

Tabela br. 13: postupci porodično pravne zaštite djece i mladih

Postupci	Broj
Procjena roditeljske podobnosti	390
Nadzor nad vršenjem roditeljskog prava	26
Ograničenje roditeljskog prava - CSR kao predlagač	17
Ograničenje roditeljskog prava - učešće CSR na poziv Suda	15
Lišenje roditeljskog prava - CSR kao predlagač	8
Lišenje roditeljskog prava - učešće CSR na poziv Suda	8
Upućivanje maloljetnog lica u ustanovu za vaspitanje i obrazovanje	13
Produženje roditeljskog prava	8
Starateljstvo	46
Starateljstvo za posebne slučajeve	44
Odobrenje CZSR o raspolaganju imovinom maloljetnog djeteta	237
Usvojenje	7
Usvojenje - strani državljanin kao usvojilac	0

U okviru navedenih postupaka porodično pravne zaštite definisanih Porodičnim zakonom, centri za socijalni rad su registrovali 390 slučajeva procjene roditeljske podobnosti. Ovi postupci mogu biti veoma kompleksni s obzirom da je u okviru njih često prisutna i druga problematika kao što je nasilje među partnerima, nasilje nad djecom, manipulacija djecom i drugo. Stručni radnici, pored toga što vrše procjenu koja je veoma složena, učestvuju u postupcima pred sudom, učestvuju u pripremi članova porodice za izvršenje presude, a često se dešava da cjelokupan proces traje mjesecima, pa i godinama. Sledeći po učestalosti je postupak davanja saglasnosti za raspolaganje imovinom maloljetnog djeteta, a tokom 2017. godine evidentirano je 237 slučajeva. Najmanji je broj postupaka produženja roditeljskog prava (8) i usvojenja (7).

Na dan 31.12.2017. godine, na evidenciji je bilo ukupno 46 djece pod starateljstvom, a u najvećem broju slučajeva, za staraoce su postavljeni hranitelji i stručni radnici centara za socijalni rad.

Organ starateljstva ima širok spektar ovlašćenja i obaveza kada su u pitanju maloljetnici u sukobu sa zakonom: stručni radnici centra učestvuju u izviđaju tako što prisustvuju razgovoru prilikom prikupljanja obavještenja od strane policajca za maloljetnike; prisustvuju saslušanju od strane tužioca; učestvuju u pripremnom postupku tako što na zahtjev tužioca dostavljaju nalaz i mišljenje; učestvuju u procesu suđenja-organ starateljstva ima pravo da se upozna sa tokom postupka, da u toku postupka stavlja predloge i da ukazuje na činjenice i dokaze koji su od značaja za donošenje pravilne odluke; organ starateljstva prati sprovođenje izrečenih sankcija i o tome obavještava stručnu službu višeg suda.

U tabeli koja slijedi prikazani su podaci o broju maloljetnika u sukobu sa zakonom koji su evidentirani u centrima za socijalni rad tokom 2017. godine.

Tabela br. 14: Broj djece i mladih u sukobu sa zakonom

Maloljetnici u sukobu sa zakonom	do 14 god.	14 – 16 god.	16 – 18 god.	18 – 23 god.	Ukupno
Muški pol	44	147	464	118	773
Ženski pol	15	22	55	6	98
Ukupno	59	169	519	124	871

Centri za socijalni rad evidentirali su ukupno 871 djece i mladih u sukobu sa zakonom. U dijelu izvještaja u kome je prikazana struktura korisnika, navedeno je da je ova kategorija korisnika druga po zastupljenosti kada je zaštita djece i mladih u pitanju. Iako su veoma učestali slučajevi maloljetnika sa problemima u ponašanju, stručni radnici se upravo u radu sa ovom grupom suočavaju sa najvećim izazovima. Najveći broj korisnika, njih 519, pripada uzrasnoj kategoriji starijih maloljetnika, odnosno uzrastu od 16 do 18 godina. Najmanji je broj djece ispod 14 godina (ukupno 169) protiv kojih se ne može se voditi krivični postupak, niti se mogu primijeniti sankcije. Djeca i mladi muškog pola obuhvataju gotovo 89% od ukupnog broja registrovanih slučajeva.

Detaljniji podaci o počinjenim djelima, recidivu, uzrastu i polu prikazani su u tabeli br. 15.

Tabela br. 15: Broj djece i mladih izvršioca krivičnih i prekršajnih djela

Izvršioci	do 14 god.		14 - 16 god.		16 - 18 god.		18 - 23 god.		Ukupno		Ukupno
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Krivičnih djela	14	6	53	4	138	4	47	2	252	16	268
Br.povratnika	5	-	9	-	37	1	14	-	65	1	66
Prekršaja	17	5	95	16	313	43	53	3	478	67	545
Br. povratnika	2	-	15	3	82	7	27	1	126	11	137

Ukupan broj izvršenih krivičnih djela je 268, prekršajnih dva puta više-545. Krivična djela su najbrojnija u kategoriji starijih maloljetnika (ukupno 142 maloljetnika), a isti je slučaj i sa prekršajnim djelima gdje je evidentirano 356 slučajeva. Djeca i mladi ženskog pola, pored toga što značajno manje vrše krivična i prekršajna djela, gotovo nikada nisu povratnici-samo 1 slučaj je zabilježen kada su u pitanju krivična djela i 11 slučajeva kada su u pitanju prekršaji.

U okviru 322 izrečene krivične sankcije, sudski ukor izrečen je u ukupno 147 slučajeva, pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika u 80 slučajeva i pojačan nadzor od strane organa starateljstva u 72 slučaja. Vaspitni nalozi od strane tužilaštva uzrečeni su u 21 slučaju i to obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada u 18 slučajeva, nadoknada štete novčanim iznosom u 2 slučaja i uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima u jednom slučaju.

Posebne obaveze izrečene su za ukupno 28 maloljetnika i to: obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada za 24 maloljetna lica, uključivanje u sportske aktivnosti za dva maloljetnika i nadoknada štete radom takođe za dva maloljetnika.

Prekršajne sankcije su tokom 2017. godine izrečene za 409 maloljetnika. I u okviru prekršajnih sankcija najviše je zastupljen sudski ukor - u 329 slučajeva, a najmaje upućivanje u ustanovu nezavodskog tipa koje je evidentirano u 3 slučaja.

Tokom 2017. godine, centrima za socijalni rad prijavljen je 371 slučaj nasilja nad djecom, dok su u 244 slučaja djeca svjedočila nasilju što spada u kategoriju emocionalnog nasilja.

Tabela br. 16: Vrste nasilja

Vrste nasilja	Broj
Fizičko	103
Emocionalno	111
Seksualno	14
Putem interneta	5
Zanemarivanje	138
Ukupno	371

Centrima za socijalni rad se najčešće prijavljuje zanemarivanje, a tokom prethodne godine prijavljeno je 138 slučajeva. Sledeće po učestalosti zabilježeno je emocionalno nasilje (u 111 slučajeva), zatim fizičko (103 slučaja), a u najmanjoj mjeri prijavljivalo se nasilje putem interneta (5 slučajeva).

Tabela br. 17: Počinioci nasilja

Počinilac nasilja	Broj
Roditelj, staraoc ili hranitelj	233
Brat ili sestra	12
Drugi srodnik	24
Odrasla osoba izvan porodice	29
Vršnjak/ci	82

Počinioci nasilja, pretežno su osobe koje su poznate djetetu, a to potvrđuju i podaci dobijeni od centara za socijalni rad.

U 233 prijavljena slučaja, počinilac nasilja bio je roditelj, staraoc ili hranitelj. Vršnjačko nasilje prijavljeno je u 82 slučaja, što svakako ne govori o rasprostranjenosti ovog vida nasilja jer se često i ne prijavljuje centrima za socijalni rad. Odrasle osobe izvan porodice bile su počinioci nasilja u 29 slučajeva, a braća i sestre kao počinioci pojavljuju se u 12 slučajeva.

Postupci zaštite odraslih i starih

Dugotrajna zaštita odraslih i starih osoba se u sistemu socijalne zaštite ostvaruje se kroz socijalne usluge koje se pružaju u ustanovama (institucionalne usluge) i usluge koje se pružaju u zajednici (vaninstitucionalne usluge). Institucionalne usluge pružaju se u okviru dva doma starih koji se finansiraju iz državnog budžeta, a čiji su smještajni kapaciteti 500 korisnika. U okviru vaninstitucionalne zaštite, primjenjuje se smještaj korisnika u porodicu, a u proteklom petogodišnjem periodu intenzivno se radilo i na razvijanju usluga podrške za život u zajednici.

Smještaj u ustanovu socijalne zaštite je oblik zaštite starih lica koji se koristi kada druge usluge nisu organizovane ili kada nisu odgovarajuće, odnosno kada se iz određenih razloga ne mogu primjeniti.

U narednoj tabeli prikazani su podaci o broju korisnika usluge smještaja koji su dobijeni od centara za socijalni rad, a prikazuju stanje za 2017. godinu.

Tabela br. 18: Broj odraslih i starih smještenih u ustanove

Pružaooc usluge smještaja	Broj korisnika	Pol	
		Muški	Ženski
Prihvatište/sklonište (uključuje skloništa za žrtve nasilja)	19	1	18
JU Dom starih "Grabovac" Risan	226	92	134
JU Dom starih "Bijelo Polje" Bijelo Polje	140	52	88
JU Zavod Komanski Most	108	55	53
Ustanove socijalne zaštite izvan CG	43	25	18
Ukupno	536	225	311

U ustanove je smješteno ukupno 536 odraslih i starih korisnika, od čega je najveći broj smješten u domove za stara lica (ukupno 366 korisnika), dok u ustanovama izvan Crne Gore borave 43 korisnika. Najmanji broj korisnika je koristio uslugu smještaja u prihvatilištu ili skloništu (19 korisnika). Uslugu smještaja u većoj mjeri koriste osobe ženskog pola (311) i ova razlika prisutna je u pogledu korišćenja usluge smještaja u ustanove za stara lica, kao i u korišćenju usluge smještaja u sklonište odnosno prihvatilište.

Polne razlike u zastupljenosti korisnika nisu prisutne kada je u pitanju smještaj u Zavod Komanski most, gdje je evidentiran približno ujednačen broj korisnika - 55 osoba muškog i 53 osobe ženskog pola.

Porodični smještaj obezbjeđuje da korisnik živi u porodičnom okruženju u skladu njegovim potrebama i najboljim interesima. Nažalost, domski smještaj najčešće predstavlja jedino moguće rješenje a o tome svjedoče prikazani podaci. Kako bi se osigurala kvalitetnija zaštita starijih i osoba sa invaliditetom potrebno je razvijati uslugu porodičnog smještaja kroz realizaciju brojnih aktivnosti kao što je promocija, regrutovanje, obuka i profesionalizacija pružaoca usluge i jačanje njihovih potencijala i spremnosti za brigu o odraslim, starijim i licima sa invaliditetom.

U narednoj tabeli su prikazani podaci o broju odraslih i starijih osoba koji su korisnici usluge porodičnog smještaja.

Tabela br. 19: Broj odraslih i starih korisnika usluge porodičnog smještaja

Porodični smještaj	Broj
Lica sa invaliditetom	13
Odrasli i stari	13
Trudnice	-
Samohrani roditelj sa djetetom do tri godine	1
Ukupno	27

Tokom 2017. godine, uslugu porodičnog smještaja koristilo je ukupno 27 korisnika, od kojih je 13 osoba sa invaliditetom, isto toliko odraslih i starih osoba i jedan samohrani roditelj sa djetetom do tri godine. Kao što je navedeno u prethodnom tekstu podaci pokazuju da usluga porodičnog smještaja, iako već dugo vremena postoji kao zakonska mogućnost, nije u dovoljnoj mjeri razvijena. Takođe, ovaj vid zaštite se ne koristi za trudnice koje nemaju podršku porodice, a pružanje podrške ovoj kategoriji korisnika je veoma važno kao oblik prevencije izmještanja djece iz porodice.

Jedna od najbitnijih promjena sistema zaštite starijih osoba jeste razvijanje servisa koji omogućavaju korišćenje usluga u sredini u kojoj korisnici žive. Zakonom o socijalnoj i

dječjoj zaštiti iz 2013. godine uspostavljen je sistem licenciranja pružaoca usluga, akreditacije programa obuka i programa pružanja usluga i licenciranja stručnih radnika koji su zaposleni kod pružaoca usluga. Podzakonskim aktima utvrđeni su minimalni strukturalni i funkcionalni standardi za sve usluge definisane Zakonom. Na taj način stvoren je osnov za obezbjeđivanje odgovarajućeg nivoa kvaliteta socijalnih usluga koje odgovaraju potrebama korisnika, bez obzira ko je pružaoc usluge (ustanova socijalne i dječje zaštite, organizacija, preduzetnik, privredno društvo ili fizičko lice).

U okviru centara za socijalni rad razvijene su usluge podrška za život u zajednici, prije svega usluga pomoć u kući i dnevni boravak za starije. Usluge pomoći u kući se pružaju starijim, iznemoglim, hronično oboljelim licima, kao i drugim licima koja nisu u stanju da se sama staraju o sebi (licima sa invaliditetom). Cilj ove usluge je podrška što dužem i kvalitetnijem samostalnom životu korisnika u sopstvenom domaćinstvu. Dnevni boravak za starija lica spada u dnevne usluge u zajednici, kojima se pruža podrška što dužem boravku korisnika u svom neposrednom okruženju i porodici. Korisnicima je u okviru dnevnih boravaka omogućeno druženje, korišćenje biblioteke, a organizuju se društvene igre, sportska i kulturna dešavanja, kao i psiho-socijalna i osnovna medicinska usluga.

Tabela br. 20: Broj odraslih i starih korisnika drugih usluga

Usluge	Broj korisnika	Pol	
		Muški	Ženski
Pomoć u kući	1194	333	861
Dnevni boravak	74	48	26
Ukupno	1268	381	887

Usluge za podršku za život u zajednici koristilo je ukupno 1268 osoba, od čega je 887 korisnika usluge pomoć u kući, a 281 korisnik usluge dnevnog boravka. Uslugu pomoć u kući u većoj mjeri koriste osobe ženskog pola, dok su osobe muškog pola zastupljenije u korišćenju usluge dnevnog boravka za stara lica.

U nastavku su prikazani postupci porodično-pravne zaštite odraslih i starijih lica koji su se sprovodili u centrima za socijalni rad.

Tabela br. 21: postupci porodično pravne zaštite odraslih i starih

Postupci	Broj
Lišenje poslovne sposobnosti - djelimično	5
Lišenje poslovne sposobnosti-potpuno	108
Starateljstvo	95
Starateljstvo-privremeni staraoc	44
Starateljstvo za posebne slučajeve	26
Odobrenje CZSR o raspolaganju imovinom šticeenika	8

U najvećoj mjeri pokretali su se postupci potpunog i djelimičnog lišenja poslovne sposobnosti i to u 113 slučajeva. Drugo po zastupljenosti je starateljstvo koje je ostvareno u 95 slučajeva, a najmanje se razmatralo i odlučivalo o raspolaganju imovinom šticeenika - svega 8 slučajeva.

Centri za socijalni rad imaju ključnu ulogu u procesu zaštite odraslih i starih koji su žrtve nasilja u porodici. Do 2010. godine, u centrima nisu postojali timovi koji se bave zaštitom odraslih žrtava nasilja, a do podataka o nasilju dolazilo se sporadično kroz rad drugih timova. Nakon usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, 2010. godine, pored formiranja stručnih timova u samim centrima za socijalni rad, u svim opštinama su formirani i multidisciplinarni timovi za zaštitu od nasilja u porodici. Multidisciplinarni tim čine profesionalci, predstavnici različitih sektora koji su edukovani za prepoznavanje i otkrivanje nasilja i postupanje u takvim situacijama. Pored toga, centri za socijalni rad su uključeni u proces zaštite žrtve nasilja od momenta prijavljivanja do potpune rehabilitacije žrtve. Centar za socijalni rad inicira i koordinira sve aktivnosti koje se sprovode u cilju zaštite žrtve.

U narednoj tabeli prikazani su podaci o broju žrtava nasilja evidentiranih u centrima za socijalni rad tokom 2017. godine.

Tabela br. 22: Broj odraslih i starih žrtava nasilja

Žrtve nasilja	Ukupan broj	Pol	
		ženski	muški
Odrasli	828	672	156
Stari	112	56	56
Ukupno	940	728	212

Prijavljeno je ukupno 940 slučajeva, od čega je 828 odraslih, a 112 starijih osoba. Većinu žrtava nasilja čine osobe ženskog pola koje čine 77,44% prijavljenih slučajeva. Kada su starije osobe u pitanju, ne postoje polne razlike, odnosno, evidentiran je jednak broj osoba muškog i ženskog pola koje su bile žrtve nasilja.

Prema podacima, najučestalije je emocionalno nasilje sa 530 prijavljenih slučajeva, zatim fizičko nasilje za koje postoji 400 prijava. Najmanje se prijavljivalo seksualno nasilje koje je zabilježeno u svega 5 slučajeva.

Zaključci

Izveštaj o radu centara za socijalni rad u Crnoj Gori odnosi se na period od 01. januara do 31. decembra 2017. godine i predstavlja prvi sintetizovani izvještaj o radu ustanova socijalne i dječje zaštite.

Izveštaj ukazuje na nekoliko ključnih tačaka u kojima je potrebno raditi na unapređenju rada centara za socijalni rad i to najprije u pogledu analitike i izvještavanja, unapređenja vještina stručnih radnika za rad na određenoj grupi problema, preispitivanja postojećih i definisanja novih procedura u radu, te racionalnije raspodjele stručnih poslova i radnih zadataka.

Tokom prikupljanja podataka i sačinjavanja izvještaja bile su prisutne brojne teškoće prije svega zbog nepouzdanosti podataka dostavljenih od strane centara za socijalni rad. Zbog toga i ovaj izvještaj sadrži nedovoljno pouzdane informacije i treba ga posmatrati samo kao ilustraciju stanja i potreba u oblasti socijalne i dječje zaštite koja se ostvaruje u centrima za socijalni rad.

Sistem prikupljanja, obrade i korišćenja podataka je veoma važan faktor koji treba da utiče na definisanje zadataka centara za socijalni rad, ali i na cjelokupnu socijalnu politiku. Iz tog razloga je potrebno unaprijediti sistem izvještavanja na način što će se:

- usaglasiti i formalizovati način vođenja evidencije po utvrđenim indikatorima;
- u svakom centru za socijalni rad imenovati osobu koja je zadužena za mjesečno prikupljanje podataka iz svih službi.

Pored toga, utvrđeno je da je reforma centara za socijalni rad dovela i do brojnih pozitivnih promjena: broj i struktura zaposlenih u centrima je značajno povoljnija u odnosu na period koji prethodi reformi; intenzivno se radilo na stručnom usavršavanju zaposlenih; u okviru centara su razvijene brojne socijalne usluge; uveden je informacioni sistem socijalnog staranja koji je unaprijedio proces ostvarivanja prava na materijalna davanja.

Prema aktuelnom stanju, trenutno je u centrima za socijalni rad zaposleno ukupno 445 radnika, a 51,23% njih čine stručni radnici. Od ukupnog broja stručnih radnika, 77,63% pripada profesijama koje podrazumijevaju osposobljenost za neposredan rad sa korisnicima usluga socijalne i dječje zaštite. Navedeni podaci pokazuju da je struktura

stručnjaka zaposlenih u centrima promijenjena u odnosu na 2011. godinu kada je izvršena analiza rada centara za socijalni rad i kada je broj zaposlenih koji pripadaju pomagačkim profesijama bio značajno manji.

Kao dio programa mjera i aktivnosti za stalno stručno usavršavanje stručnih radnika zaposlenih u ustanovama socijalne i dječje zaštite Zavod je kontinuirano, tokom 2017. godine, organizovao obuke koje su se odnosile na različite aspekte rada stručnjaka: strateško planiranje, rad pravnika u centrima za socijalni rad, pružanje usluge pomoći u kući i druge.

Još jedan značajan rezultat reforme je uvođenje informacionog sistema socijalnog staranja koji je omogućio efikasniju i djelotvorniju zaštitu materijalno ugroženih korisnika. Sistem je smanjio mogućnost greške usled djelovanja ljudskog faktora, omogućio je selekciju korisnika koji ne ispunjavaju uslove, smanjio broj primalaca višestrukih naknada, a zahvaljujući umreženosti sa drugim sistemima smanjen je i obim administrativnih poslova. Na pozitivne efekte uvođenja sistema ukazuje i podatak da je u periodu od 2012. do 2017. godine broj korisnika materijalnog obezbjeđenja umanjen za 38,73%, čime su stvorene značajne budžetske uštede ali i prostor za preraspodjelu sredstava za one kojima je materijalna pomoć zaista potrebna.

Najveći izazovi u radu centara za socijalni rad identifikovani su u postupcima vođenja slučaja, gdje su, pored nedoslednosti u vođenju evidencije, uočene i teškoće u samom stručnom radu sa korisnicima. Zbog toga je u narednom periodu kao prioritet neophodno postaviti sistem kontinuirane podrške stručnim radnicima kroz internu superviziju u centrima za socijalnu rad, realizaciju stručnog usavršavanja i definisanje procedura u radu sa korisnicima.